

Nieuwsbrief nr. 27

December 2012

Om de twee maanden brengt de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit v/h Federatie Welstand een elektronische nieuwsbrief uit met relevante berichten over welstands- en monumentenzorg en ruimtelijke kwaliteit. U kunt ook nieuws insturen, zodat dit eventueel opgenomen kan worden in de nieuwsbrief. Stuur hiervoor uw berichten naar gtc@fw.nl.

Berichten uit de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit v/h Federatie Welstand

Mooiwaarts, de beweging

Tijdens de 'Ruimtevolk Expeditie' op 29 november in Amsterdam is het pleidooi *Mooiwaarts* gepresenteerd. *Mooiwaarts* probeert een beweging te worden, een commune van personen en instanties die hetzelfde doel nastreven: een waardevolle, prettige leefomgeving, niets meer en niets minder. Aan dit project is nu een website gekoppeld, waarop mensen hun adhesie kunnen betuigen ([www.Mooiwaarts](http://www.Mooiwaarts.nl); het volledige pleidooi is daarop te lezen). Heel snel stond de teller op ruim 500. Veel personen, werkzaam in de creatieve industrie, maar ook politici. Er hebben wethouders getekend, maar ook een kinder- en jeugdpsycholoog en mensen die zich 'inwoner van mooi Nederland' of 'bezorgde burger' noemen. Kennelijk is er behoefte in dit land om, naast alle nare berichten over de gevolgen van de crisis en het ongeïnspireerde beleid van het vorige Kabinet, behalve nuchter en zakelijk, ook inspirerend, romantisch, enthousiast of bevlogen te mogen zijn.

Intussen is de teller opgelopen tot ruim 1.500 steunbetuigingen en wordt er nog steeds getekend. Na de lancering van *Mooiwaarts* op de dag van de Ruimtevolk Expeditie op 29 november in Amsterdam, werd het pleidooi op 12 december aangeboden aan minister Schulz van Haegen op de Spiegeldag van Nederland boven Water in het provinciehuis te Den Bosch. Nu de Omgevingswet onder vuur ligt bij de VNG, in het bijzonder op het punt van de bestemmingsplannen, zou de steun van de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit om ruimtelijke kwaliteit en beheer op lokaal niveau goed te willen organiseren, de minister welgevallig kunnen zijn. (GtC)

Doe 's normaal! (Commentaar)

Laatst was ik in een dorpje. Uitgenodigd door een groepje ambtenaren als smaakmaker in het lokale gesprek over de toekomst van welstand. Zulke ambtenaren denken dat het geestig is om twee extremisten tegenover elkaar te zetten: iemand die ze ervan verdenken ongenueanceerd voorstander te zijn van welstandstoetsing, en een ander die 'de burger' 'alle vertrouwen' wil geven, en dus die betutteling van welstand wil beëindigen. Dat geeft het raadsdebat een beetje sjeu.

En dus fiets je weer eens bij tij en ontij met je OV-fietsje door 's lands dreven, op onmogelijke tijdstippen, naar onmogelijke oorden. Daar tref je als Randstedeling een overwegend vijandig gezelschap raadsleden. Wat je zegt deugt per definitie niet. Want als je beantwoordt aan hun vooroordeel – jij bent zo'n betuttelaar die toetsen nodig vindt, en die burgers noch architecten vertrouwt (om van ontwikkelaars en corporatiedirecteuren maar te zwijgen... tuig is dat!) – dan deug je niet.

Maar als je zegt dat de welstand tegenwoordig heel anders werkt dan vroeger, dat we vóór in het proces willen adviseren, dat we integraal willen denken om de stedenbouwkundige fouten te vermijden en de openbare ruimte te verbeteren, en dat de toets slechts een formele check is om te bezien of de afspraken wel zijn nagekomen, dan deug je zo mogelijk nog minder. Want dan ben je kennelijk de optimist die aanvoelt dat de wind vanuit een andere hoek gaat waaien en nog even snel overstag wil om een klapgijp te voorkomen. Het schaarse raadslid dat erkent dat de gemeente een rol te spelen heeft in bevordering van ruimtelijke kwaliteit gunt die rol in elk geval niet aan de experts die het odium meedragen van een lange en eerbiedwaardige traditie. Want traditie, dat is per definitie niet meer van deze tijd.

In het dorpje van vanavond waren het drie projectontwikkelaars en drie architecten die het voor de welstandscommissie opnamen. Van die gesprekken zijn de plannen bepaald beter geworden, vonden ze. Ook als de commissie niet verplicht was, zouden ze er graag heen gaan. Voor de kwaliteitsverbetering hebben ze wel een paar centen over (want veel meer dan dat kost 't niet). En als er al eens discussie was met 'de welstand', dan ging het over de belabberde stedenbouwkundige plannen, of over het feit dat de gemeente in strijd met de modernistische randvoorwaarden uit het beeldkwaliteitplan een historiserende school had geaccepteerd. Steun uit onverdachte hoek zou je zeggen. Daar hebben die kritische raadsleden vast niet van terug.

Maar niks. Ditmaal waait de wind uit de hoek der populisten, waar een knul van een jaar of 22 zat te twitteren en te geiten toen de ontwikkelaars het voor de welstand opnamen. De portee ging langs hem heen. Thema en inhoud doen er bij zulke fact-free kwibussen niet toe, er wordt gelogen en 'vergist' dat het een lieve lust is, alles in het belang van het politieke punt dat ze willen scoren. Dat gebeurt consequenteloos, want deze lokalo's hebben de grootste partij.

Giechelig worden de mensen zwart gemaakt die zich elke veertien dagen weer bekommeren, juist om de kwaliteit van de lokale gemeenschap. Je zou denken dat er een gemeenschappelijke basis is van liefde voor de lokale kwaliteit, maar er is slecht respectloze achterdocht. Doe toch 's normaal, man! (FtC)

De 'kan-bepaling'

In oktober heeft het kabinet de tekst van de zogenoemde 'kan-bepaling' aan de Tweede Kamer gezonden, als een extraatje verpakt in een wijziging van het Bouwbesluit.

De Federatie Welstand ziet in deze wetswijziging, waardoor verplichte plantoetsing door een commissie of stadsbouwmeester vervalt, geen wezenlijke verschillen met de sinds 2003 gegroeide werkwijze. Bij die werkwijze wordt ongeveer 75 procent van de plannen afgehandeld door een ambtenaar (vaak ook door een ambtenaar en een commissielid in de vorm van een 'kleine commissie', waar burgers hun plan kunnen voorleggen) en wordt de rest behandeld in de commissie. Zo was het geregeld met de

lichtvergunningplichtige bouwwerken en zo gebeurt het nog steeds, ondanks het feit dat met de Wabo de lichtvergunningplichtige categorie is geschrapt en alle bouwplannen sindsdien weer door een welstandscommissie moeten worden getoetst. (In een aantal gemeenten is men zo slim geweest dit wettelijke manco op te lossen door deze ambtelijke toets een preadvies te noemen dat de commissie pro forma afstempelt, waarmee de juridische gang van zaken is gewaarborgd.)
(GtC)

Handreiking bij 'kan-bepaling'

Om de 'kan-bepaling' om een goede manier te kunnen implementeren in gemeentelijk beleid, hebben de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit en Vereniging BWT de handen ineen geslagen en een handreiking opgesteld. Vier scenario's doen uit de doeken hoe een gemeente haar ruimtelijk-kwaliteitsbeleid optimaal kan inrichten. De handreiking geeft precies aan waar zich de valkuilen bevinden, welke procedures men in

acht moet nemen en welke nieuwe ontwikkelingen sturend zijn. De handreiking staat nog voor het einde van het jaar 2012 op de website van de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit (www.fw.nl) en de Vereniging BWT (www.bwtinfo.nl).

Excessenregeling (2)

Het laatste woord over de excessenregeling was in de vorige nieuwsbrief nog niet gezegd. Het is waar dat als een gemeente een wijk volledig welstandsvrij verklaart, er ook geen excessenregeling geldt. Maar een gemeente kan zonder enig probleem bepalen dat de wijk welstandsvrij is, behoudens de criteria in de welstandsnota die speciaal voor excessen geschreven zijn: de excessenregeling dus. Dat gebeurt ook al op vrij grote schaal. Sterker nog: Houten heeft alleen die excessenregeling in haar welstandsnota opgenomen en is overigens welstandsvrij. Dat betekent dus dat niet preventief getoetst wordt op wat voor welstandseisen dan ook, en dat alleen repressief bij een excès zal worden opgetreden. Dat is trouwens ook de essentie van de excessenregeling: repressief optreden. In Houten kan er dus wel opgetreden worden tegen zo'n tekst als op de gevel in Boekel, waartegen deze gemeente niet kan optreden omdat er geen welstandsbeleid is vastgesteld. Men zal het een jaar of tien moeten aanzien, in Houten, of de excessenregeling functioneert. Als gemeente zul je sterk in je schoenen moeten staan en een excès consequent aanpakken, in plaats van telkens zaken door de vingers te zien, vaak om financiële en opportunistische redenen (kostbare en langdurige touwtrekkerij). Daarmee voedt men bij de burger het wantrouwen en het gevoel van onrechtvaardige en ongelijke behandeling. GtC

Cursusaanbod door de Federatie Welstand

Meer weten over welstand? Volg een van onze interessante cursussen!

Welstand: actualiteit en praktijk

De Federatie Ruimtelijke Kwaliteit organiseert jaarlijks twee cursussen. Een daarvan is *Welstand: actualiteit en praktijk* die de cursus *Schriftelijk Welstandsadvies* gaat vervangen. De komende verandering in wetgeving ('kanbepaling' en Omgevingswet) heeft gevolgen voor de huidige manier van de welstandsadvisering. Er komt meer ruimte voor een ambtelijke toets naast de reguliere advisering door welstandscommissies. Welstandsnota's zullen inhoudelijk op deze nieuwe situatie moeten worden afgestemd, door het opnemen van concrete criteria voor met name kleinere bouwwerken. Hoe pas je een dergelijk toetsingskader toe en waar ligt de grens tussen toetsen en adviseren? Op welk moment is de afweging om een plan door te schuiven naar de commissie? Hoe stel je een juridisch houdbaar (en leesbaar) advies op? Deelnemers krijgen actuele informatie over regelgeving; deskundigen uit de praktijk vertellen over hun ervaring als lid van een welstandscommissie. Er wordt geoefend met casusplannen en er is ruimte voor uitwisseling van informatie en ervaringen.

Info: De cursus duurt een dag en vindt in het midden van het land plaats. De cursus zal in juni 2013 worden gehouden; de datum zal in een volgende nieuwsbrief of via de website van de Federatie worden meegedeeld. Aanmeldingen: Gerda ten Cate, gtc@fw.nl

Monumentenadvisering: actualiteit en praktijk

Door recente wijzigingen in de regelgeving (MoMo, Monumentenwet) is de advisering over monumenten en cultuurhistorie geprofessionaliseerd en gemoderniseerd. De nieuwe Omgevingswet zal de monumentenadvisering bovendien verder verankeren in de ruimtelijke regelgeving. Door de economische crisis (krimp, leegstand) blijven opgaven als bestemming en transformatie belangrijk. Dit geldt ook voor de integrale afstemming met andere ruimtelijke kaders als welstand. Deskundigen praten u bij over de actualiteit van regelgeving en presenteren interessante casussen uit hun eigen adviespraktijk. 's Middags is er een excursie om te kijken hoe (integrale) monumentenadvisering in de praktijk wordt gebracht. Als onderwerp is gekozen voor gebiedsgerichte cultuurhistorie, met name het werelderfgoed de Beemster, waar ook de cursus zal worden gehouden.

Info: De cursus duurt een dag en wordt gehouden op 16 mei 2013. Informatie over locatie en sprekers volgt binnenkort. Aanmeldingen: Gerda ten Cate, gtc@fw.nl.

Vacaturebank

De Federatie Welstand beschikt over een vacaturebank. Aanbod van vacatures in gemeentelijke welstandscommissies (voorzitters en leden), maar ook die bij de regionale welstandsorganisaties worden op de website van de Federatie geplaatst. De plaatsing is kosteloos voor leden van de Federatie; voor niet-leden zal een bedrag van 250 euro in rekening worden gebracht. Geef uw vacatures door aan de Federatie Welstand.

Voor aanmelding: telefoon 020 – 412 49 64 of mail info@fw.nl

Geschillencommissie

Een groep burgers heeft dit jaar aan de Federatie gevraagd gebruik te mogen maken van haar Geschillencommissie, om een onafhankelijk oordeel over een welstandsadvies te krijgen. De Federatie beschikte niet over een dergelijke

commissie en heeft ad hoc een commissie samengesteld die zich over het geschil heeft gebogen en uitspraak heeft gedaan. Ook voor de Federatie is het een leerproces geweest. Welstandsadviezen moeten nog preciezer en onafhankelijker (ook van bijvoorbeeld de invloed van het bezoek van een opdrachtgever die eerst een negatief advies krijgt, maar vervolgens louter door zijn aanwezigheid en het feit dat adviezen gestapeld worden, toch een positief advies eruit weet te halen). Aan de andere kant zal men ook, in overleg met de gemeente die immers de opdrachtgever is van het advies, moeten proberen om redelijk en oplossingsgericht te zijn (dit is iets anders dan flexibel of soepel, want hier is het compromis op voorhand ingebakken).

Nieuws van de leden

- In de vorige Nieuwsbrief besteedden we aandacht aan twee studies van de provinciale welstands- en monumentenorganisatie Libau in Groningen. We vergaten echter de informatie over de boekjes bij te voegen. Het gaat om de studies:

Kernkwaliteiten Cultuurhistorisch Erfgoed Eemsmond, uitg. gemeente Eemsmond ism Libau, mei 2012, verkrijgbaar bij gemeente Eemsmond, 0595 – 43 75 35. *Kwalitatief ruimtelijk ontwikkelingsperspectief van de gemeente Oldambt* (2 delen, ruimtelijke hoofdstructuur en dorpenstructuur/bebouwing), uitg. gemeente Oldambt ism Libau, februari 2012, te verkrijgen bij gemeente Oldambt, contactpersoon Piet Ziel, piet.ziel@gemeente-oldambt.nl.

Overig nieuws

- In oktober 2012 is de Erfgoedinspectie bij het Rijk opgeheven; de inspectie is overgebracht naar de provincies. De Erfgoedinspectie was er om te controleren of de monumentenwetgeving door gemeenten goed werd nageleefd. Er verschenen kritische rapporten waarin de ‘zondaars’ met name werden genoemd en verbeteringen werden opgelegd. Is de provincie in staat deze dienst op dezelfde degelijke manier op te tuigen: personeel, onafhankelijk en inhoudelijk? Of wordt de provinciale afdeling cultuurhistorie ermee belast die dan min of meer het eigen vlees mag keuren?
- Over de in september verschenen, alweer zesde Architectuurnota is in de pers summier aandacht besteed; er waren klemmender zaken. Het aandachtsveld betreft de jaren 2013-2016 en het thema is ‘werken aan ontwerpkracht’. De klemmender zaken hebben ertoe geleid dat het stuk een beetje in elkaar geflanst is, een opeenstapeling van verschillende ‘pennen’. Toch is het natuurlijk uiterst prettig dat dit land nu al voor de vijfde keer een visie op architectuur produceert, ook al is de inhoud dit keer weinig visionair en vooral gericht op de zakelijke uitvoering van staand beleid en efficiencymaatregelen omwille van bezuiniging. De crisis en alles wat die met zich meebrengt aan instortende bouwmarkten, gemeenten met te veel afschrijving op grond, krimp en het faillissement van ontwerp bureaus, enzovoort, doordresemt deze actieagenda. Het bewustzijn dat er een (prettig) hoofdstuk vol zekerheden is afgesloten, maar dat er nog voldoende mogelijkheden overblijven om je nuttig te maken voor stad of land, vormt de essentie van deze nota. De crisis noopt tot een andere manier van werken en dat biedt ook kansen. In elke architectuurnota legt het Rijk zichzelf taken op, waaronder goed opdrachtgeverschap en de versoepeling van de aanbesteding. Een

aantal taken is al jaren uitbesteed aan instituten, die nu worden samengevoegd tot een Stimuleringsfonds voor architectuur, vormgeving en e-cultuur en een Instituut voor creatieve industrie (een versmelting van het Nederlands Architectuurmuseum en de stichting Premesela). Het ene stimuleert met geld, het andere behartigt de uitvoering. De functie van Nederlandse architectuur als exportmiddel en als belangrijk ingrediënt van de creatieve industrie wordt onderstreept, er worden best practices opgesomd en speerpunten benoemd die overigens allang onze aandacht hebben, zoals de leegstand van kantoren of de (ideologische) wederopstanding van de stad als bron van leven. Ten slotte worden er een aantal behoorlijk ambitieuze programma's neergezet waarvan het nog maar de vraag is of je die allemaal in die vier jaar voor elkaar krijgt. Van ontwerpend onderzoek en onderwijs wordt daarbij veel verwacht. Info: *Werken aan ontwerpkracht*, actieagenda architectuur en ruimtelijk ontwerp 2013-2016, uitg. ministerie van IenM, september 2012.

Gelijktijdig met de Architectuurnota evalueerden Nicis en Platform31 het architectuurbeleid zoals dat neersloeg in de verschillende nota's (verschijning 1991, 1997, 2000, 2005 en 2008). Wat streefde men na, wat werd er beloofd, wat kwam er tot stand en wat niet? Het onderzoek geeft een goed beeld van de pogingen in de voorlaatste nota (2008) om de professionele basis van architectuur te versterken en het veld in economische zin te diversificeren met behulp van programma's als herbestemming (in uitvoering bij RCE) en particulier opdrachtgeverschap (uitgevoerd door Architectuur Lokaal). Vooral in de samenvatting wordt duidelijk dat de aandacht voor alleen architectuur in de eerste nota gaandeweg wordt verruimd en opgeschaald naar ruimtelijke kwaliteit, met inbegrip van cultuurhistorie. Door de opschaling zijn steeds meer ministeries betrokken geraakt bij ruimtelijk beleid en wordt de samenwerking lastiger (zoals goed blijkt uit het 'samengevoegde' aspect van de zesde nota!). Tijd dus voor een herinstelling van het Platform Architectuurbeleid dat tijdens de periode van de derde nota werd opgedoekt en in staat moet zijn de diverse lijnen samen te voegen. Een uitstekend document dus, deze evaluatie, dat duidelijk uiteenzet hoe bijzonder het Nederlandse architectuurbeleid is, ook al komt er misschien soms iets niet helemaal van de grond. Door telkens weer aan te haken aan trends en ontwikkelingen, zijn dankzij deze nota's de integrerende vakgebieden architectuur, stedenbouw en tuin- en landschapsarchitectuur als vanzelfsprekend doorgedrongen tot in de haarvaten van onze maatschappij. Een prestatie waar we zuinig op moeten zijn.

Info: *Bouwen op een sterk fundament*, een tussenevaluatie van het architectuurbeleid, uitg. Nicis Instituut en Platform31, Den Haag. www.platform31.nl.

Nieuwsberichten en opmerkingen met betrekking tot deze digitale nieuwsbrief kunnen gestuurd worden naar gtc@fw.nl of neem contact op met Gerda ten Cate, beleidsmedewerker bij de Federatie Welstand, 020 – 412 49 64. De nieuwsbrief vermeldt berichten; er kunnen geen rechten aan worden ontleend!

